DOMINIC SANDBROOK

DOBRODRUŽSTVÍ HISTORIE

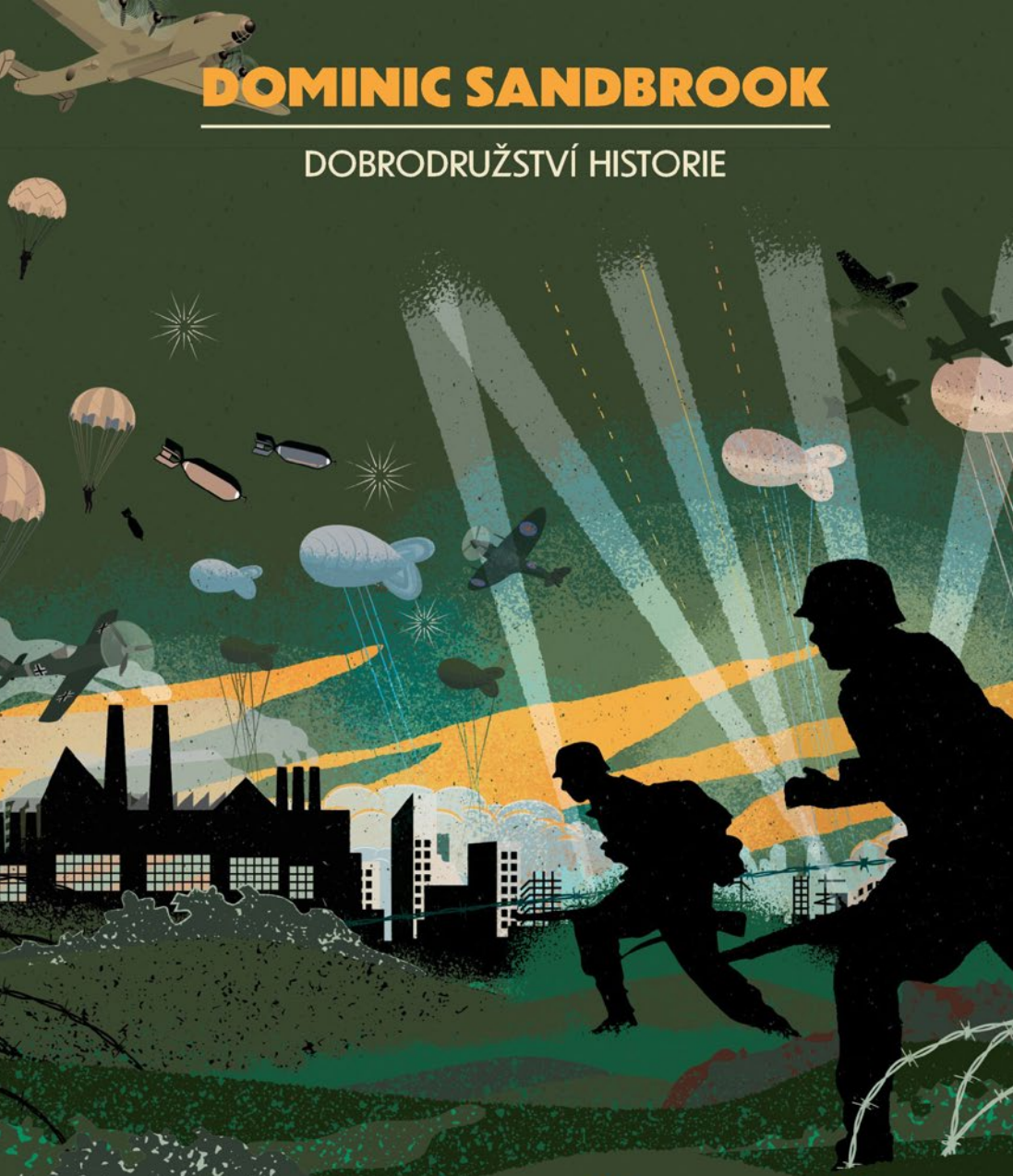

DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA

HOST

DOMINIC SANDBROOK

DOBRODRUŽSTVÍ HISTORIE

PŘELOŽIL
PETR ONDRÁČEK

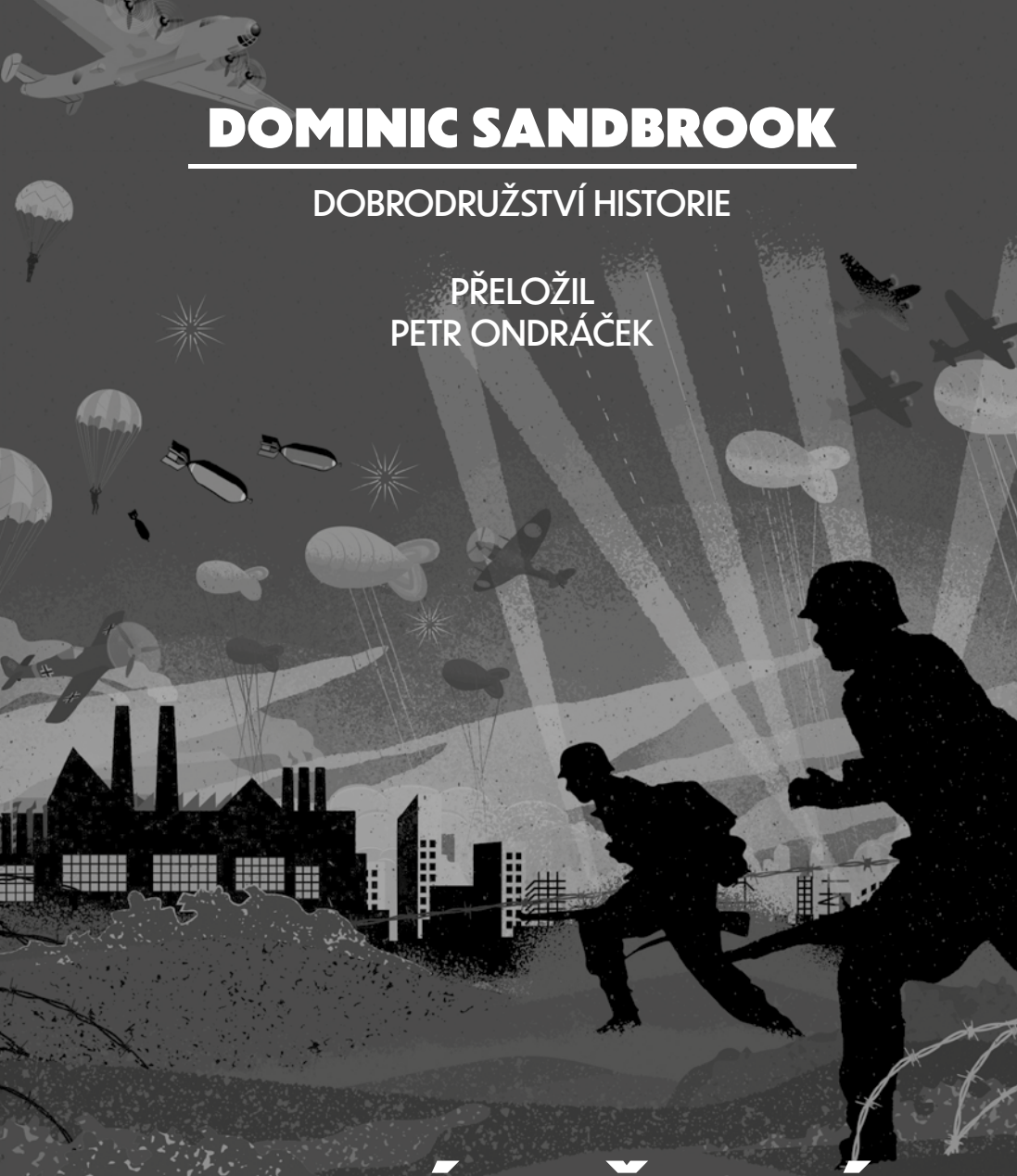

DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA

BRNO 2026

Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4
směrnice 2019/790/EU je bez souhlasu nositele práv zakázána.

THE SECOND WORLD WAR
Copyright © 2021, Dominic Sandbrook
All rights reserved
Cover design by Edward Bettison
Illustrations and maps © Edward Bettison, 2021
Translation © Petr Ondráček, 2026
Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2026
(elektronické vydání)
ISBN 978-80-275-3229-2 (PDF)
ISBN 978-80-275-3230-8 (ePUB)
ISBN 978-80-275-3231-5 (MobiPocket)

Věnováno Arthurovi

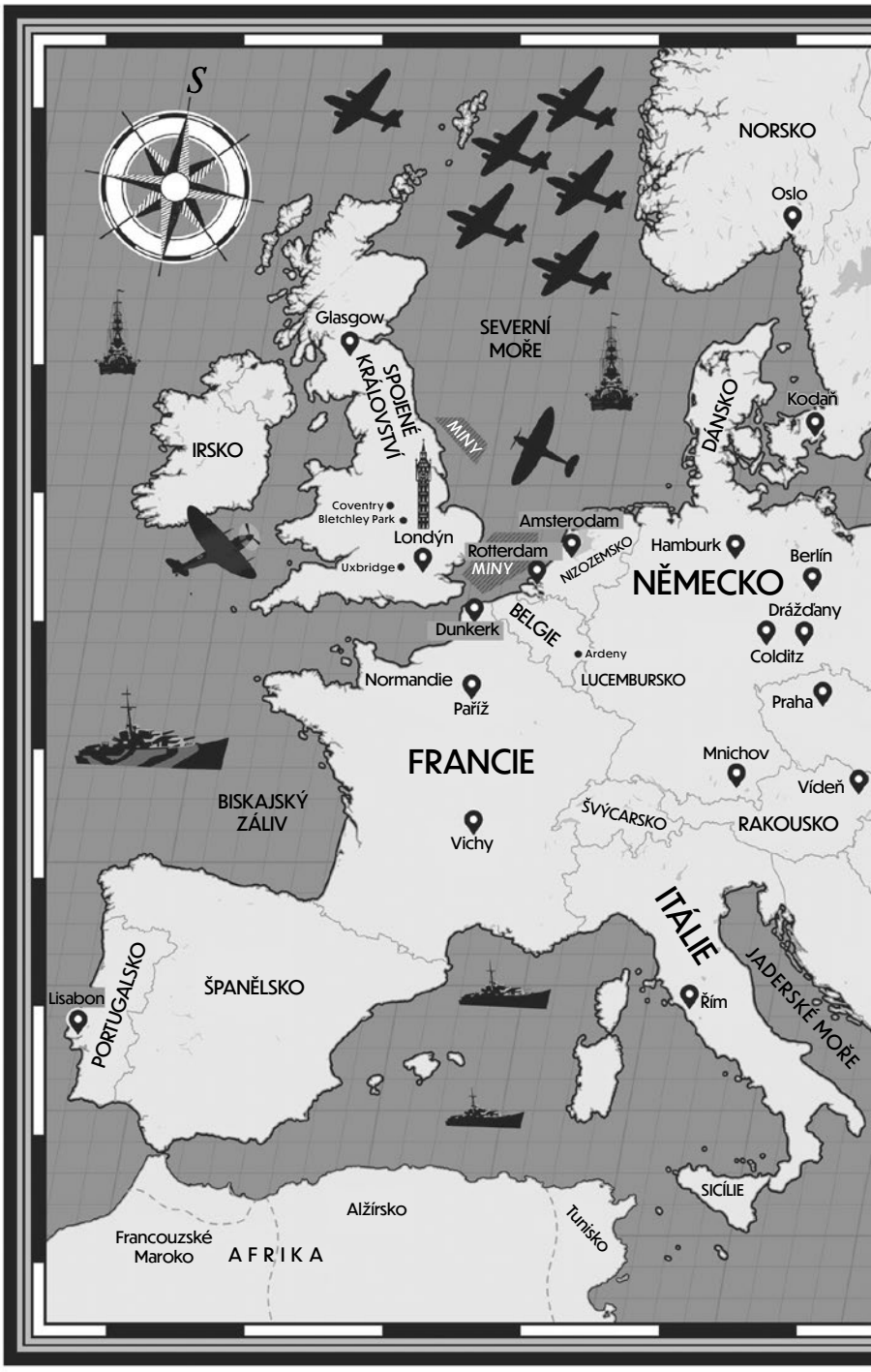
S
NORSKO
Oslo
Glasgow
SEVERNÍ MOŘE
SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ
MINY
DÁNSKO
Kodaň
IRSKO
Coventry
Bletchley Park
Londýn
Uxbridge
Amsterodam
Rotterdam
MINY
NIZOZEMSKO
Hamburk
Berlín
NĚMECKO
Drážďany
Colditz
Dunkerk
BELGIE
Ardeny
LUCEMBURSKO
Normandie
Paříž
Praha
FRANCIE
Mnichov
Vídeň
BISKAJSKÝ ZÁLIV
Vichy
ŠVÝCARSKO
RAKOUSKO
ITÁLIE
JADERSKÉ MOŘE
Lisabon
PORTUGALSKO
ŠPANĚLSKO
Řím
SICÍLIE
Alžírsko
Tuniško
Francouzské Maroko
AFRIKA

BALTSKÉ MOŘE
FINSKO
ŠVÉDSKO
Leningrad
ESTONSKO
LOTYŠSKO
LITVA
Moskva
Gdaňsk
Vlčí doupě
Varšava
POLSKO
SOVĚTSKÝ SVAZ
ČESKOSLOVENSKO
MAĎARSKO
Stalingrad
RUMUNSKO
JUGOSLÁVIE
BULHARSKO
ČERNÉ MOŘE
ALBÁNIE
ŘECKO
TURECKO
EVROPA VE 30. LETECH

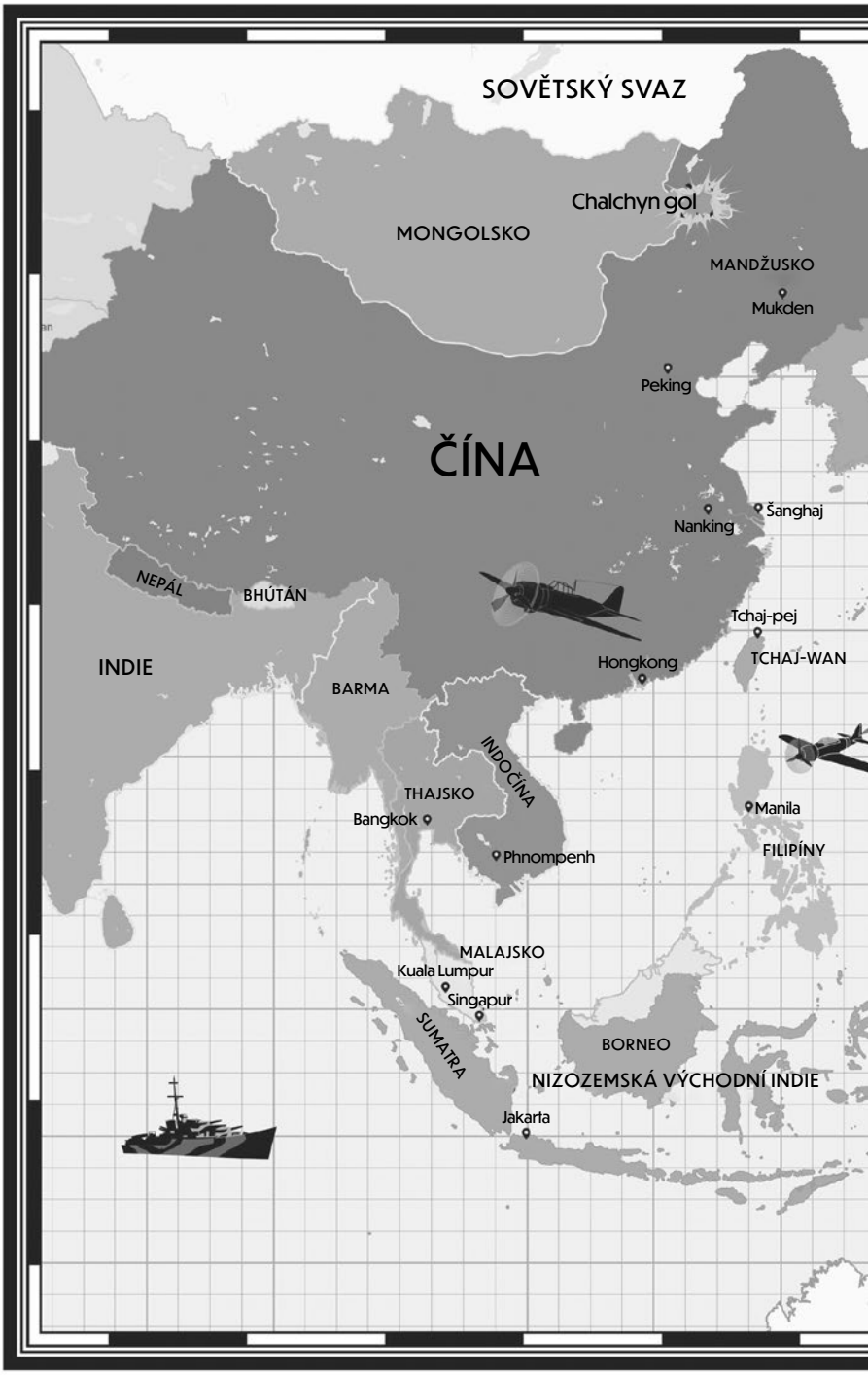
SOVĚTSKÝ SVAZ
Chalchyn gol
MONGOLSKO
MANDŽUSKO
Mukden
Peking
ČÍNA
Šanghaj
Nanking
NEPÁL
BHÚTÁN
Tchaj-pej
TCHAJ-WAN
INDIE
Hongkong
BARMA
INDOČÍNA
THAJSKO
Bangkok
Manila
FILIPÍNY
Phnompenh
MALAJSKO
Kuala Lumpur
Singapur
SUMATRA
BORNEO
NIZOZEMSKÁ VÝCHODNÍ INDIE
Jakarta

VÝCHODNÍ ASIE VE 30. LETECH

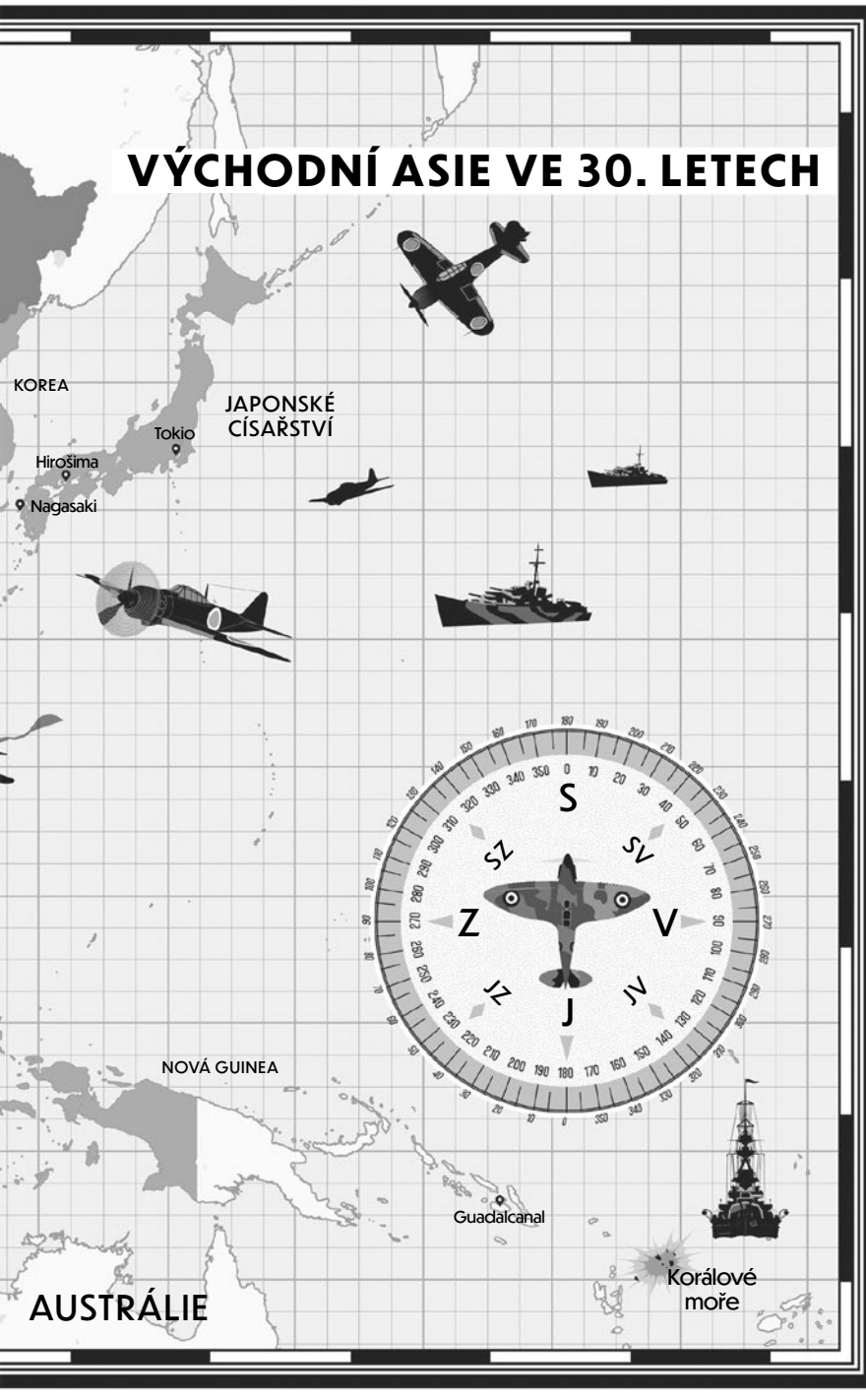

PROLOG

6. ČERVNA 1944

Vítr nad temnými vodami Lamanšského průlivu ošlehával boky lodi, na jejíž palubě se podsaditý mladík chystal dostát svému předurčení.

Jmenoval se Leonard Schroeder, ale všichni mu přezdívali Max. Bylo mu pětadvacet let a doma v Americe na něho čekala manželka a malý syn.

Než se k nim však vrátí, musí ještě splnit jeden neodkladný úkol — nejdůležitější poslání v životě.

V dětství Max zažíval šikanu a nikdy na to nezapomněl. Věděl, jaké to je, když se do vás někdo druhý naváží, ubližuje vám a nahání vám strach. A teď dostal příležitost jednou provždy celému světu ukázat, že tyrani a štváči nikdy nevyhrávají.

Zatímco se loď plavila tmou, vydal se Max do generálovy kajuty na závěrečný brífink. Všechno bylo připravené. Vládla tu vzrušená nálada.

Na dnešek připadl den D, historicky největší námořní invaze. Na jih vypluly tisíce a tisíce Američanů, Britů a Kanaďanů, kteří se semkli proti děsivé síle nacistické válečné mašinerie.

Už za několik hodin přistanou na plážích Normandie a nasadí život v boji proti nejkrutější říši všech dob.

Někdo se však musí vylodit jako první. A osud určil, aby se tímto mužem stal kapitán Max Schroeder z marylandské obce Linthicum Heights.

Max si potřásl rukou se svým plukovníkem a navzájem si popřáli hodně štěstí. Plukovník vzal Maxe kolem ramen. „A je to tady," řekl dojatým hlasem. „Nandejte jim to!"

Maxovi vázla slova v hrdle. Byla to tak mimořádná chvíle, že ani nevěděl, co mu má odpovědět. Nakonec ze sebe vypravil: „Pane plukovníku, uvidíme se na pláži."

Venku na palubě bylo plno. Všude postávali muži a mlčky potmě vyčkávali. Vítr kvílel. Z nebe chlístal déšť. Max slyšel jen hukot lodních motorů.

Náhle se rozchrčel amplion a ozval se z něj hlas nejvyššího velitele spojeneckých sil. Ještě naposledy před vyloděním oslovil posádku.

„Vojáci, námořníci a letci spojeneckých expedičních sil! Vydáváte se na velké křížové tažení! Upírají se na vás zraky celého světa. Provázejí vás naděje a modlitby všech svobodymilovných lidí!"

Když amplion zmlkl, vrátil se zadumaný Max do kajuty. Zbývalo udělat už jen jednu věc a bude připravený.

Vzal do ruky pero a napsal dopis manželce. S Margaret se znali od střední školy. Začali spolu chodit ještě jako náctiletí, a možná se s ní už nikdy neuvidí.

Napsal jí, kde je, co dělá — a že ji miluje. A pak už byl čas vyrazit do akce.

Hodiny ukazovaly 2.30 ráno. Francouzské pobřeží halila tma.

Schroeder stál na palubě u svých mužů a čekal na povel k nástupu na vyloďovací člun. Pod helmu si pro štěstí zastrčil manželčinu fotografii.

Zazněl povel. Shrbení pod tíhou výstroje začali sešplhávat po lanové síti k malému vyloďovacímu plavidlu, které se zmítalo na rozbouřené hladině. Hlas z amplionu jim popřál: „Hodně štěstí, čtvrtá divize."

A pak odrazili a vypluli na moře. Max v prvním vyloďovacím člunu pevně svíral pušku. Kolem něj stáli jeho muži namačkaní jeden na druhého, bledí napětím a zimou.

Hodiny ubíhaly a člun se kolébal tmou. Ve 4.30 před sebou posádka matně rozeznala normandské pobřeží — šedivou šmouhu na pozadí noční oblohy.

Těsně před šestou svitly na obzoru první paprsky. Vycházelo slunce.

Slyšeli hluk děl a výbuchů — to spojenecké bitevní lodě bombardovaly německou obranu. Už byli velmi blízko cíle.

Pluli dál. A pak, přesně v 6.28 Max zaslechl, jak pod trupem člunu zašramotily oblázky.

Na mělčině se sklopila výstupní rampa a on po ní vrávoravě sestoupil do vody. Ledové a kalné moře mu sahalo až do pasu. Uši mu zaléhaly rachotem děl. Za ním se jeho muži brodili vlnami. Před sebou rozeznal nízkou betonovou hráz.

S bušícím srdcem se ploužil kupředu. Pak rázem došlápl na písek — normandský písek. Bylo šedivé, chladné ráno a Max Schroeder právě vstoupil do dějin.

Jenže na takové úvahy teď nebyl čas. Musel pokračovat a pobízet ostatní, ať jdou honem dál po pláži, pryč z dostřelu nepřátelských zbraní.

Lapaje po dechu pod tíhou promočeného batohu dovedl muže k pobřežní hrázi. Pak se zastavil a rozhlédl se. Skoro všichni se zvládli vylodit. Dobrá.

Nemohli však čekat. Museli dál za hráz na duny. Němci tam nastražili smrtící miny, ale podle rozkazu měl Max postupovat vpřed.

Zatímco mířili do vnitrozemí, zradilo ho štěstí. Kdesi vepředu spustil střelbu německý kulometník a Maxovi se do levé paže zaryly dvě kulky.

Sice mu rukávem prosakovala krev, ale on nevnímal žádnou bolest. Byl v šoku — a navíc musel splnit zadaný úkol. Křikl na své muže, ať pochodují dál do vesnice.

Až tam si právě včas uvědomil, jak vážně je raněný. Zničehonic se mu zamotala hlava. Viděl rozmazaně. Podlomily se mu nohy —

A pak — tma.

Max procitl. Byl ve stanu a kolem dokola stáli lékaři. Jeden se k němu naklonil. „Budeme vám muset amputovat paži," řekl čísi hlas.

Pak všecko pohaslo a Max už o sobě nevěděl.

Světlo. Zamžikal a otevřel oči.

Byl vzhůru. Byl naživu. Zkusil se pohnout a všiml si, že levou paži pořád má.

Malátně se kolem sebe rozhlédl. Dokonce už ani nebyl ve Francii. Nacházel se v Anglii, ve vojenské nemocnici.

Ze všeho nejdřív ho napadlo, že se musí vrátit za svými muži na bojiště. Lékaři mu však řekli, že to nepůjde. Pokud bude mít velké štěstí, možná mu zachrání ruku, ale i k tomu bude potřeba několik operací. Válka pro něho už každopádně skončila.

Max se zdrceně položil zpátky na postel. Tak dlouho se na vylodění cvičil, a teď je najednou po všem.

Za několik dní mu ošetřovatelka přinesla noviny. Zavrtěl hlavou. Byl ještě pořád příliš skleslý a nechtělo se mu nic číst.

„Jen si je přečtěte," pobídla ho s úsměvem. „Koukejte! Jste hrdina!"

Jenže Max Schroeder, který jako první vkročil na souš a zahájil osvobození Francie od nacistické nadvlády, se za hrdinu nikdy nepovažoval. Když se ho na to o půl století později vyptával jeden novinář, Max jen zavrtěl hlavou.

„Tam v Normandii mi padlo pět mužů," prohlásil neústupně. „To oni jsou hrdinové."

Lidé si však o Maxovi vyprávěli ještě dlouho poté, co válka skončila. Předávali si příběh o mladíkovi, jenž přeplul oceán, aby se v cizí zemi bil za svobodu — o chlapci, který se v rozhodující chvíli postavil šikaně a řekl: „Ne."

Max se tedy mýlil. Skutečně byl hrdinou, i když si to ze skromnosti odmítal přiznat.

V jednom však měl pravdu: Byl jen jedním z nepřeberného počtu obyčejných mužů a žen, kteří překonali strach a vynaložili veškeré síly na boj proti příšernému zlu.

Druhá světová válka byla nejkrvavější konflikt všech dob a změnila běh událostí dvacátého století. Nad anglickými lány se prohánějí stíhací letouny, v ruských stepích se utkávaly tanky, o tichomořské vody bojovaly bitevní lodě. A v centru zničené metropole zla dštil oheň a síru netvor, jemuž se pod rukama hroutila jeho temná říše.

Především však byla druhá světová válka příběhem milionů obyčejných lidí lapených konfliktem, o který vůbec nestáli.

Školák odrážející útoky nepřátelských bombardérů. Školačka, co se postavila cizáckým vetřelcům. Jachtař, který přispěchal zachránit své krajany. Šachisté úspěšně luštící zapeklité šifry.

Vojáci plahočící se pouštěmi a džunglemi. Námořníci žijící v hrůze z torpéd. Ženy, jež po nocích dřely v továrnách. Hudebníci, kteří hráli, zatímco okolo padaly bomby.

Ti všichni byli hrdinové a v této knize se vypráví právě o nich.

Když válka skončila, každý si tehdejší události vybavoval maličko odlišně. V jednom se ale všichni shodli.

Celé to podle nich začalo mužem, který maloval pohlednice.

PRVNÍ ČÁST

DO TEMNOTY

1

MUŽ, KTERÝ MALOVAL POHLEDNICE

V létě roku 1910 panovala ve Vídni prázdninová nálada.

Věže rakouského hlavního města se blyštěly v paprscích slunce. Širokými třídami drkotaly tramvaje. A v proslulém zábavním parku Prátr se otáčelo obří ruské kolo s červenými gondolami, které byly do posledního místečka obsazené nadšenými výletníky.

Půl hodiny pěšky odtud, v tiché ulici, kam zabloudil jen málokdo, seděl v tmavé místnosti mladý muž a maloval pohlednice.

Kdybyste ho letmo zahlédli, nejspíš by vám v paměti neutkvěl. Byl podprůměrného vzrůstu, měl vážný bledý obličej a krátké tmavé vlasy. Chodil v obnošených šatech a prošlapaných botách.

Výrazné na něm byly vlastně jen jeho jasné, pronikavé, až uhrančivě modré oči. Spolehlivě upoutaly každého, na koho je upřel.

Zatímco k němu teď oknem doléhal městský ruch, soustředěně se věnoval práci a svižně přejížděl štětcem po papíře.

Málokdo ho znal jménem. Bydlel v ubytovně pro muže na Meldemannstrasse, což byla noclehárna pro ty, kdo si ve městě nemohli platit dům. V tamní čítárně trávil dny malováním.

Bylo mu jednadvacet let. Nikdy nezažil nic zajímavého — a nic zajímavého nejspíš ani nezažije.

Narodil se na Velikonoční sobotu v roce 1898 v ospalém městečku Braunau am Inn na rakousko-německém pomezí.

Jeho otec byl velmi přísný a vznětlivý člověk. Když byl náš mladík ještě malý kluk, i sebemenší drobnost dokázala otce vyprovokovat, aby se rozčílil a zbil ho.

Matka byla na rozdíl od otce tichá a vlídná. Syn míval po celý zbytek života na nočním stolku její fotografii.

V dětství se nijak nelišil od ostatních kluků. Hrál si s kamarády na četníky a zloděje a zpíval v kostelním sboru. Četl knížky o kovbojích a indiánech a při procházkách prosluněnými lesy snil o dobrodružství.

Jenže s postupujícími lety se nad ním stahovala stále temnější mračna. Jeho mladší bratr onemocněl spalničkami a umřel. Otec se stal ještě vznětlivějším a skoro každý večer doma docházelo k ošklivým hádkám.

V jedenácti letech ho rodiče poslali studovat do nejbližšího města, Lince. Každodenní cesta do školy mu trvala hodinu a nikoho tam neznal. Těžko si hledal kamarády a začal se mu horšit prospěch.

Postupně se přestal snažit. Trávil čas sněním o proslulých hrdinech z německé a rakouské minulosti.

Jednoho dne se ho otec zeptal, co by si přál v životě dělat. Chlapec odpověděl, že chce být umělcem.

„Umělcem?“ vykřikl otec. „Nikdy! Leda přes mou mrtvolu!“

Jenže když mu bylo třináct, otec znenadání zemřel. Teď se chlapec konečně stal hlavou rodiny a mohl si dělat, co chtěl.

V roce 1905 oslavil šestnácté narozeniny a přesvědčil matku, aby směl nechat školy. Přes den si maloval a večery trávil v divadle, kam chodil oblečený v černém a oháněl se hůlkou se slonovinovou rukojetí.

Uplynuly dva roky. Chlapec vyrostl v mladého muže a nazrál čas, aby světu odhalil své nadání. Na podzim se přestěhoval do rakouského hlavního města.

Vídeň hýřila pestrými barvami a hemžilo se to tam lidmi rozličného původu. Po městě se promenádovali rakouští oficíři ve skvostných

bílých uniformách, v kavárnách se dohadovali čeští politici a ulicemi pospíchali k modlitbám židé v rozevlátých černých kabátech.

Mladík se v tom mumraji cítil ztracený. Už odedávna toužil studovat na Akademii výtvarných umění. Přihlásil se k přijímacím zkouškám — a neuspěl. Komise označila jeho kresby za „neuspokojivé".

Následovala ještě horší rána. Koncem roku 1907 mu zemřela matka. Mladík se ocitl sám.

Přes den se potloukal vídeňskými parky a vztekal se na svět, který mu odepřel to, co od něho chtěl.

Po večerech většinou chodil do divadla. Pořád dokola tam sledoval opery Richarda Wagnera o germánských bozích a hrdinech a nechával se uchvátit ságami o trpaslících, dracích a spanilých bojovnicích.

Sám sebe také považoval za velikého germánského hrdinu. Jednoho dne bude triumfálně kráčet po zkrvavených tělech svých nepřátel.

Skutečnost však ne a ne dostát jeho snům. Podruhé se přihlásil na akademii, a znovu ho nepřijali. Došly mu peníze, přestěhoval se do mužské ubytovny a maloval pohlednice, aby si vydělal aspoň pár drobných.

Den co den sedával u okna za dlouhým dubovým stolem a maloval kopie obrazů se slavnými vídeňskými budovami.

Ostatní nocležníci, kteří tu přechodně pobývali, ho nepovažovali za velkého umělce — a za velkého hrdinu už teprve ne. Byl to prostě muž, který maloval pohlednice.

Týdny přešly v měsíce a měsíce přešly v roky.

Na jaře roku 1913 se mladík rozhodl zkusit štěstí v cizině, a sice v německém městě Mnichově. V Rakousku se mu beztak nikdy moc nelíbilo. Nenáviděl ostatní národy tamní monarchie, zejména Židy, a sám sebe považoval spíš za Němce.

V Mnichově si dál vydělával na živobytí malováním obrázků pro turisty. A pak, o rok později, se všechno změnilo.

V sobotu 1. srpna 1914 vstoupilo Německo do první světové války. Den poté se do centra Mnichova nahrnul dav stržený vlasteneckým

nadšením. A přímo v jeho středu se ocitl i bledý tmavovlasý mladík a modré oči mu jiskřily vzrušením.

Jmenoval se Adolf Hitler a rukoval do války.

Většina vojáků vnímala první světovou válku jako sestup do pekla. Byla to nekončící noční můra provázená kvílením strojů a burácením děl, šílený horečnatý sen o smrti.

Pro muže, který maloval pohlednice, však válka představovala zásadní zvrat. Adolf Hitler přiznal, že v den, kdy byla vyhlášena, „padl na kolena a z celého srdce děkoval nebesům". Po letech tápání konečně našel životní cíl.

Za několik týdnů dorazil na západní frontu, kde si německá, francouzská a britská armáda hloubily zákopy, jimiž zjizvily mapu Evropy.

Sloužil tam jako polní kurýr, a zatímco zemí otřásaly kanonády a nad hlavou kvílely granáty, doručoval depeše do přední linie. Téměř denně okolo něj umírali lidé.

Vůbec poprvé si uvědomil, že „život je neustálý strašný boj". Ten, kdo zabil své nepřátele, mohl žít. Pokud by si však dovolil mít s nimi slitování, zabili by oni jeho.

Spolubojovníci vnímali svobodníka Hitlera jako svérázného samotáře, zasmušilého hubeného vojáka, který se vždycky stranil ostatních. Přezdívali mu „umělec".

Vážili si však jeho odvahy. Doručením zprávy během prudké palby si vysloužil Železný kříž za statečnost, jindy zase utrpěl zranění, když u něj v krytu vybuchl dělostřelecký granát.

Jenže na podzim roku 1918 se německá armáda ocitla na pokraji porážky. Civilnímu obyvatelstvu hrozil hladomor, ve vojsku valem upadala morálka a Němci dennodenně ustupovali z dalších a dalších dobytých pozic.

Jedné říjnové noci na Hitlerův oddíl zaútočili Britové bombami s plynem, který způsoboval slepotu. Sice se mu ještě podařilo doručit

poslední zprávu, ale do rána se mu „oči proměnily ve žhavé uhlíky a všechno kolem ztemnělo“.

Když se o dva týdny později zotavoval v nemocnici, donesla se k němu zdrcující zpráva. Německo padlo. Do ulic vyšly davy lidí, císař byl pryč a válka skončila.

Té noci zabořil Hitler tvář do polštáře a poprvé od matčiny smrti se rozplakal.

Celé to bylo zbytečné, pomyslel si roztrpčeně. On a jeho kamarádi válce obětovali všechno, a oni je teď podvedli! Zbabělci a zrádci jim vrazili nůž do zad!

Ale to ještě nebylo to nejhorší. Když ho z nemocnice propustili, zmítal už Německem chaos. Jako by se úplně zhroutila státní moc a veškeré životní jistoty byly rázem tytam.

Čelní představitelé Británie, Francie a Spojených států ve Versailleském paláci nedaleko Paříže připravili mírovou smlouvu, v níž Němce přiměli, aby vinu za světovou válku vzali na sebe.

Versailleská smlouva Německu ukládala, aby se vzdalo císařství a postoupilo sousedním zemím velkou část území. Muselo podstatně omezit armádu, námořnictvo a letectvo a zavázalo se zaplatit státům Dohody obrovité finanční částky jako „reparace“ za válečné škody.

Hitler a jeho někdejší spolubojovníci považovali versailleský mír za nehoráznou potupu. Ještě víc je ale znepokojovala domácí situace.

Po návratu do Mnichova našel město proměněné k nepoznání, sužované přízraky války a předzvěstmi budoucích rozbrojů.

Na jaře roku 1919 ovládli Mnichov komunističtí revolucionáři, kteří chtěli smazat německou minulost a vybudovat nový svět, kde si budou všichni rovni. Dlouho se však neudrželi.

Jejich politický experiment po několika měsících potlačili vojáci pomocí kulometů, plamenometů, tanků a letadel. Mnichovské ulice zrudly krví.

Za těchto okolností pověřil na podzim roku 1919 velící důstojník Hitlera zvláštním posláním.

Na troskách starého Německa soupeřily o pozornost desítky nových politických stran. Hitler dostal za úkol vloudit se na schůzi malého uskupení nazývaného Německá dělnická strana a zjistit, o co jejím členům jde.

A tak se Hitler za soumraku v pátek 12. září 1919 vypravil do centra Mnichova. Těsně před středověkou bránou Isartor zahnul do úzké uličky a zamířil tudy k pivnici Sternecker.

V sále nad výčepem tam čekalo asi dvacet lidí. Usadil se na židli v zadní řadě. Do čela místnosti se postavil nějaký muž a začal řečnit o tom, co je s Německem v nepořádku.

V závěru kdosi položil nesmělý dotaz. A pak se stalo cosi nevídaného.

Hitler se znenadání, skoro nechtěně postavil na nohy — a vzápětí se z něj začala hrnout slova, nezastavitelný příval vzteku a pobouření.

Nikdo si později nedokázal vybavit, co vlastně říkal. Všichni si ale pamatovali, jak mluvil — s prudkým, roztrpčeným zápalem člověka, jehož odjakživa stíhal jeden neúspěch za druhým, a on ze svých nezdarů viní celý svět.

Lidé se zvědavě otáčeli, aby zjistili, kdo to mluví. A záhy už mu naslouchali, nejdřív překvapeně a pak dychtivě. Když se nakonec posadil, byla atmosféra v místnosti nabitá energií.

Malíř pohlednic nalezl své poslání. Jeho život se navždy proměnil.

Za několik týdnů Hitler vstoupil do Německé dělnické strany. Nikoho z těch, kdo při shromážděních různě po městě poslouchali jeho proslovy, by však nenapadlo, že se doopravdy stane pánem Evropy.

Ale co vlastně slýchali lidé, kteří se při schůzi v té či oné zaplivané mnichovské pivnici protlačili davem?

Jeho vystoupení probíhala pokaždé skoro stejně. Řeč začínal pozvolna a tiše. Jeho hlas však postupně sílil, Hitler blýskal očima, do čela se mu svezl pramen vlasů a tvář se mu leskla potem.

Mluvil čím dál hlasitěji, až se nakonec vztekle rozeřval. V závěru už jeho posluchači šíleli nadšením, souhlasně dupali a výskali.

Čím je tedy oslovil? Spatřovali v něm řadového vojáka ze zákopů, který jim říkal to, co chtěli slyšet.

Jeho sdělení bylo prosté. Německo se stalo obětí zrady, jeho političtí představitelé mu vrazili nůž do zad a Versailleská smlouva na něho uvalila krutý trest.

A kdo za to všecko mohl? Skutečnými viníky podle něj byli Židé, kteří ovládají zbabělé politiky, okrádají lidi o peníze a už od začátku osnovali zkázu Německa.

Mnoho lidí vědělo, že je to stará otřepaná lež. Němečtí Židé politiky neovládali a o žádné peníze nikoho neokradli. Ve válce si židovští vojáci počínali ohromně statečně. Židovského původu byl dokonce i důstojník, který Hitlera navrhl na vyznamenání Železným křížem.

Mnozí z těch, kdo naslouchali Hitlerovým proslovům, mu přesto uvěřili. Stůj co stůj se totiž snažili najít někoho, na koho by svalili vinu za ponížení své vlasti. A jelikož se Židé svými dějinami a náboženstvím lišili od ostatních, představovali vždycky snadný cíl.

Řada Hitlerových posluchačů však viděla na obzoru další, ještě strašnější hrozbu.

Zděšeně přihlíželi, jak jinou nepokojnou říši — Rusko — zachvátila revoluce. Moci se tam chopila komunistická strana, vyvraždila císařskou rodinu a slíbila, že vybuduje nový, naprosto rovnostářský svět.

O život už přišly miliony Rusů. Pomyšlení, že by se v Německu rozmohl komunismus, budilo v mnoha lidech hrůzu.

Díky strachu a hněvu se pro Hitlera stali ideálními posluchači. Odjakživa miloval hudbu a teď jim hrál na city jako virtuos a rozdmýchával v nich návaly nenávisti.

Ubíhaly měsíce a jeho posluchačů přibývalo. Z Německé dělnické strany se stala Národně socialistická (zkráceně „nacistická“) strana a Hitler se v ní ujal vedení.

Aby nacisté přilákali veterány z první světové války, nastolili ve straně vojenský režim, a to včetně hodností a uniforem. Hitler vlastnoručně navrhl stranickou vlajku — jasně červenou zástavu s bílým kruhem, do něhož umístil černý hákový kříž nazývaný také „svastika".

Německem dál zmítala vleklá krize. Do roku 1923 se vyprázdnila státní pokladna a tamní měna ztratila hodnotu. V lednu stál bochník chleba 163 marek. V červenci jeho cena překročila 1630 marek. Do října zdražil na devět milionů a v listopadu platili lidé za chleba 233 miliard.

Obyvatelé přišli ze dne na den o veškeré úspory. Německá marka měla tak nepatrnou hodnotu, že na zaplacení nákupu si lidé vozili do obchodu dvoukoláky plné bankovek.

Všechno nasvědčovalo tomu, že se schyluje k rozpadu společnosti. Zavíraly se podniky. Dokonce přestaly jezdit i tramvaje.

Hitler vycítil příležitost. Večer 8. listopadu 1923 svolal své stoupence do jedné z největších mnichovských pivnic. Vyskočil na židli, tasil pistoli a vystřelil do stropu. Vykřikl, že nastala chvíle, kdy se nacisté chopí moci a zachrání Německo před katastrofou.

K jeho smůle ho však německý lid vůbec nevyslyšel. Hitler byl i s kumpány zatčen a odseděl si rok ve vězení.

Nenechal se tím ale odradit. Čas za mřížemi využil k sepsání knihy *Mein Kampf* — „Můj boj", kde poprvé vylíčil svou temnou vizi německé budoucnosti.

Lidský život je podle něj bojem o přežití. Lidstvo se dělí na soupeřící rasy. Němci jsou všem ostatním rasám nadřazení a předurčení k tomu, aby se pomstili za první světovou válku a ujali se své právoplatné úlohy jako vládci Evropy.

Hitler sám sebe považoval za dědice rytířů z dávných dob. Povede svá vojska do ruského vnitrozemí a založí na východě novou říši. Jeho představy však neponechávaly žádný prostor pro lidskost ani soucit. Slabé příslušníky podrobených národů vyvraždí a zbytek zotročí. A především nemilosrdně vyhubí ty, které nazýval „Žid, náš úhlavní nepřítel".

Židé podle něj stáli za všemi nesnázemi, s nimiž se Německo potýkalo. Jsou chamtiví, proradní a krutí a musejí být z Německa „odstraněni“ dřív, než ho zničí.

Příští válka tedy musí být válka vyhlazovací. Nebude v ní existovat slitování ani kapitulace. Tentokrát se budou nacisté bít na život a na smrt.

Za normálních okolností by Hitlerovo poselství nepadlo na úrodnou půdu. Lidé by prokoukli, že jsou to jen děsivé vidiny zkrachovalého umělce, šílené bludy osamělého a rozhněvaného člověka.

Tehdejší okolnosti však normální nebyly. Německo bylo ukřivděné, zbídačené a rozvrácené. Každá tamní rodina zažila strádání a ztráty. A zanedlouho po Hitlerově propuštění z vězení přihrál osud nacistům do ruky mocný trumf.

V říjnu 1929 nečekaně zachvátila světové banky panika. Z New Yorku se do celého světa rozšířila vlna strachu. Krachovaly podniky a miliony lidí se ocitly bez práce.

Obyvatelé všech německých měst se vraceli domů bledí žalem. Došly jim úspory. Jejich vyjedené spíže zely prázdnotou.

Záhy už kdekdo žebral o jídlo. Na nárožích ulic osaměle postávali lidé s cedulemi na krku, které hlásaly: „Hledám jakoukoli práci“.

Všude byl cítit vztek. Vzrůstalo společenské napětí. V ulicích hlavního města Berlína docházelo ke krvavým potyčkám mezi stoupenci komunismu a ozbrojenými nacistickými bojůvkami — obávanými Hitlerovými údernými oddíly.

Mnoho Němců, kteří se hrozili komunistické revoluce, si kladlo otázku, jestli by situaci třeba nevyřešili nacisté. Podnikatelé jim začali dávat peníze a v létě 1932 získala Hitlerova strana ve volbách téměř čtrnáct milionů hlasů.

Dny se krátily. Na stromech usychalo listí. Začínalo sněžit.

Přišly Vánoce, ale miliony lidí byly bez práce. Zatímco kostelní zvony vítaly nový rok, žily tisíce Němců na ulici, kde trpěli zimou a hladem.

A v tento okamžik se němečtí političtí představitelé dopustili osudové chyby.

Už měsíce se handrkovali o to, jak dál. A proto si teď tito bohatí a vlivní muži téměř ze zoufalství přizvali do vlády Hitlera.

Bude jejich loutkou. Jen ať si zuří a láteří, jak je mu libo, ale za nitky budou tahat oni. A až Hitler zatočí s komunisty, zbaví se ho.

Takhle si to aspoň představovali. Vůbec totiž netušili, s kým mají tu čest.

Muž, který maloval pohlednice, složil 30. ledna 1933 v 11.30 přísahu a stal se německým kancléřem.

Tu noc se do tmy rozhořely pochodně. Berlínskými ulicemi pochodovaly tisíce příslušníků nacistických úderných oddílů.

Kráčeli dál a dál městem, v ohnivém světle se blyštěly jejich ocelové přilby, jejich dupot zněl jako víření vojenských bubnů a pořád dokola se ozývalo skandování: „*Heil Hitler! Heil Hitler!*“

Avšak v onom vítězoslavném jasu se už tehdy mihotaly první předzvěsti toho, co mělo teprve přijít.

Nacistický průvod sledovala i patnáctiletá Melita Maschmannová. Oddaně věřila Hitlerovým slibům a byla přesvědčená, že právě on z Německa znovu udělá velmoc.

Rodiče ji ten večer vzali do města, aby se společně podívali na průvod. Když kolem pochodovaly úderné oddíly a triumfálně zdvíhaly vlajky s hákovým křížem, pocítila Melita „palčivou touhu“ vstoupit k nacistům a zasvětit svůj život vlasti.

Jenže pak zničehonic jeden příslušník úderných oddílů vystoupil z řady a prudce uhodil jakéhosi muže, jenž stál v davu jen pár metrů od Melity.

Rodiče ji sice honem táhli pryč, ale to už bylo pozdě. Melita zaslechla, jak zařval bolestí. Zahlédla, že upadl na zem a z obličeje se

mu řinula krev. A jak po letech napsala, „ten obraz se mi vracel ještě mnoho dní“.

Napadený muž se stal první obětí Hitlerova nového řádu. Zdaleka však nebyl poslední.

2

VELKÝ DOBRODRUH

Asi o čtyřicet let dřív spolu v internátní škole na okraji Londýna rozmlouvali dva chlapci.

Byl večer. Povinná bohoslužba už skončila a oni teď měli chvilku volna. V internátu spolu probírali, co budou dělat, až dostudují.

První byl podnikatelský synek, který přemýšlel o tom, že se možná stane diplomatem nebo bankéřem. Ten druhý, mrňous s kulatým nezbedným obličejem, měl však úplně jiné plány.

Prý se asi dá k armádě. „Už brzo poté, co odtud odejdu, mě čekají veliká dobrodružství… Zdává se mi o tom… Já vidím dál než ty. Vidím do budoucnosti."

Kamarád na něho vyjeveně zíral. Jak to myslí?

Kluk s kulatým obličejem mu vysvětlil, že Británie bude jednoho dne čelit „obrovitánské invazi". „A já, to ti povídám, budu velet obraně a zachráním Londýn i Anglii před katastrofou," prohlásil vážně. „To já zachráním město i celou říši."

Jejich rozhovor se odehrál v roce 1891. Hoch s kulatým obličejem se jmenoval Winston Churchill a jeho jméno bude jednou znát celý svět.

Hitler a Churchill měli leccos společného, i když by se to asi zdráhali připustit. Oba byli vášniví malíři. Oba bojovali v zákopech první světové války. Oba byli snílci, kteří se považovali za zachránce své vlasti. A stejně jako Hitlerova zloba a nenávist pramenila z mladických nezdarů, tak i Churchilla silně poznamenalo nešťastné dětství.

Churchillovi bohatí aristokratičtí rodiče se k synovi nikdy nechovali příliš vlídně. Sotva oslavil sedmé narozeniny, šmahem ho poslali do internátní školy, kde jejich veselého, nezbedného chlapce v jednom kuse bili.

Prosíval rodiče, aby za ním přijeli na návštěvu, ale málokdy mu vyhověli. Otec mu řekl, že je neschopný a líný, „lajdák" a „budižkničemu".

A matka ho prostě přehlížela. „Drahá maminko! Neskutečně se trápím..." psal jí Winston. „Ach, maminko...! Ani nedovedu říct, jak moc jsem nešťastný." Odpovídala mu jen výjimečně. Mnohdy si jeho dopisy ani nepřečetla.

Opuštěný a nešťastný Winston se mohl podobně jako Hitler v mládí zvrhnout. Namísto toho však bral každý den jako příležitost dokázat rodičům, že se v něm mýlí.

Získal cenu za recitování básní zpaměti a další za šerm. Myslelo mu to, měl kuráž a liboval si v rošťárnách. Dokonce na internátě choval buldoka, i když věděl, že se to nesmí.

Jednou mu tamní přísný a nevlídný ředitel řekl: „Churchille, jsem s tebou z velice závažného důvodu nespokojen." A chlapec mu na to bez mrknutí oka pohotově opáčil: „A já, pane řediteli, jsem z velice závažného důvodu nespokojen s vámi!"

Takový byl v kostce Winston Churchill — statečný, vtipný a neskutečně lehkovážný.

Zažíval spoustu dobrodružství, přesně jak předvídal. Po škole nastoupil k jízdnímu vojsku a bojoval v Indii a Súdánu. Když pracoval jako novinář v Jižní Africe, padl do nepřátelského zajetí a unikl z vězeňského tábora.

Dal se na politiku, nejdřív za Konzervativní stranu, pak za liberály a potom znovu za konzervativce. Stál v čele policie, námořnictva, armády i imperiální správy. Psal novinové články i dějepisné knihy, a za první světové války se dokonce na čas vrátil k vojsku a bojoval v zákopech.

Přesto jako by nikdy nedospěl. Ani po letech to nepřestal být malý rošťák, který se dožaduje pozornosti.

S oblibou nosil výstřední klobouky, stavěl zdi z cihel a hrál si s dětskými hračkami. Byl v jednom kuse na mizině, protože všechny peníze rozházel za šampaňské, doutníky a hedvábná pyžama.

Někteří lidé ho považovali za drzého chvástala a nespolehlivého potřeštěnce. A když umíněně trval na tom, že je velikán, kdekdo se jen smál.

V lednu 1933 už mu táhlo na šedesát. Ztratil oblibu i moc. Podle mnoha lidí jeho doba minula. Myšlenka, že by právě on měl zachránit svou zemi, by tehdy působila směšně.

Pak přišla zpráva o Hitlerově mocenském vzestupu. A tehdy se Churchill vydal vstříc svému vůbec největšímu dobrodružství.

Když pozoroval dění v Berlíně, jímal ho děs. Od samého začátku chápal, že nový nacistický řád vychází z nenávisti a strachu.

Pořád dokola varoval, že se nacisté plánují vzepřít Versailleské smlouvě a že prahnou po pomstě. Hitler podle něho nebyl jen tak ledajaký politický vůdce. Byl to „tygr", který sežere všecko, co mu přijde do cesty.

„Celé Německo se proměňuje ve vojenský tábor," prohlásil v Dolní sněmovně britského parlamentu dva roky poté, co se Hitler stal kancléřem. „Veškeré tamní obyvatelstvo se už od dětství cvičí pro válku. Rodí se tam mocná armáda."

Je naprosto nezbytné, aby Británie přebudovala svoji obranu, naléhal na poslance. Pokud totiž Hitlera nechají nashromáždit síly a v libovolný okamžik zaútočit, bude svět čelit „strašlivé katastrofě".

Churchill měl pravdu, ale naslouchat mu chtěl bohužel jen málokdo.

Kvůli panice, jež zachvátila světové banky, se země jako Británie, Francie a USA potýkaly s vlastními problémy. Stejně jako v Německu se tam miliony lidí ocitly bez práce a noc co noc chodily spát

o hladu. Chudí se hlasitě domáhali pomoci, ale s penězi jako by se nikdy nedostalo na všechny.

A pozornosti těch, které chudoba netrápila, se zase nabízelo mnoho poutavějších věcí než jakýsi směšný berlínský mužíček s hákovým křížem na rukávu.

Třicátá léta byla zlatou érou rádia a biografů, jazzu a koktejlových večírků, gangsterek a detektivních románů. Co na tom, jestli si v Německu chtějí vyrobit pár stíhaček?

A když už lidé nad Němci zauvažovali, některým jich vlastně bylo líto. Není nakonec pravda, namítali, že se s nimi po válce zacházelo krutě?

Většina lidí se však hlavně hrozila pomyšlení na další válku. Od té předešlé, po níž skoro ve všech koutech Evropy zůstaly truchlící matky, uplynulo teprve patnáct let. Jen v Británii nechali v desítkách tisíc měst a vesnic vztyčit kamenné památníky s vyrytými jmény padlých synů.

Všeobecně převládal názor, že další světová válka by se lidstvu stala osudnou. Spisovatel A. A. Milne, který se proslavil knížkami o medvídkovi Pú, přesvědčoval posluchače rozhlasu, že „příští válka bude znamenat zkázu naší civilizace".

Už pouhá představa války budila v řadě mladých lidí naprostý odpor. Studenti po jedné debatě na Oxfordské univerzitě dokonce prohlašovali, že bojovat za „krále a vlast" by je ani nenapadlo.

Churchilla to všechno velmi rmoutilo. Pořád dokola varoval, že se Západ ocitl ve „smrtelném nebezpečí" a že se musí vyzbrojit dřív, než na něj „gauner" Hitler zaútočí.

Jeho slova však nepadala na úrodnou půdu. Mnoho lidí namísto jemu raději naslouchalo jeho konzervativnímu soupeři Nevillu Chamberlainovi, jenž se stal v roce 1937 ministerským předsedou.

Hubený a nosatý Chamberlain s sebou za všech okolností nosil deštník a vypadal spíš jako obchodník než jako vojevůdce. Slíbil, že nikdy nezapomene na „čtyři strašné roky" první světové války —

na sedm milionů mladých mužů, kteří v ní položili život, na třináct milionů „zmrzačených a zohavených“ ani na „nouzi a strádání jejich matek a otců, synů a dcer“.

Označoval se za „bytostně mírumilovného člověka“. „Ozbrojený střet mezi národy je pro mne noční můrou“, řekl a zavázal se „vynaložit veškeré úsilí“, aby zabránil jeho opakování.

Chamberlain byl slušný člověk a na jeho snech o míru nebylo nic špatného. Jenže Hitler viděl situaci úplně jinak.

Když nový německý kancléř sledoval z Berlína dění v Anglii, pociťoval chladnokrevné uspokojení.

Poté, co se v lednu 1933 ujal vlády, bez otálení upevňoval svou moc. V řádu týdnů zrušil nepřátelsky naladěné noviny, zakázal všechny ostatní politické strany a pozavíral tisíce svých protivníků do strašných vězeňských táborů.

Lidé však netušili, jak dalekosáhlé má záměry. Snil o „tisícileté říši“,* v níž nacisté ovládnou všechny oblasti života, počínaje politikou a hospodářstvím a konče sportem nebo kinematografií.

Žáci se ve škole učili o nadřazenosti německé rasy. Obrázkové knížky vykreslovaly Židy jako ďábelské zrůdy a nabádaly dětské čtenáře, aby Vůdci pomohli porazit jeho nepřátele.

Hitler se neustále zaobíral úvahami o dobývání. Středobodem jeho temných vizí byla válka. Nejprve ji povede se sousedními státy, aby Německo získalo nazpět území, o něž přišlo po roce 1918. Pak bude válčit s Rusy, aby vyhladil komunisty a vybudoval svou východní říši. A nakonec vyhlásí válku Británii a Francii, aby se pomstil za ponižující versailleský mír.

* Do té doby existovaly dvě německé říše — první ve středověku a druhá těsně před první světovou válkou. Nacisté proto své nové zřízení nazývali „Třetí říše“.

Potají už hromadil síly. Jeho továrny ve skrytu před zraky světa vyráběly stíhačky a bombardéry, tanky a bitevní lodě.

Počínal si však vychytrale. Věděl, že kdyby začal jednat předčasně, mohl by Británii a Francii upozornit na své záměry.

Světové dění znovu nahrálo Hitlerovi do karet. Další krutý, bojechtivý muž, italský diktátor Benito Mussolini, totiž na podzim roku 1935 vpadl do afrického státu Habeše.*

Británie s Francií mohly zasáhnout a zastavit ho. Jenže málem ani nehnuly prstem. Mussolinimu jeho agrese prošla, což mu ještě dodalo chuť k dalším výbojům.

Hitler teď poznal, že se nemá čeho bát. V pondělí 2. března 1936 nařídil svým vojskům obsadit Porýní, oblast na německo-francouzském pomezí, což Versailleská smlouva výslovně zakazovala.

Francouzi mohli překročit hranice a za několik dní odtud Hitlerovy oddíly vyhnat. Ani tentokrát však neudělali nic.

Namísto toho se v kinech promítaly reportážní záběry, na nichž němečtí vojáci pochodovali před nadšenými davy. Jásající děti je vítaly vztyčenou pravicí. Ženy plačící štěstím jim k nohám házely květiny.

Pro miliony Němců se Hitler stal hrdinou. „Po tomhle jsme toužili," zapsala si do deníku žena, která byla „bez sebe radostí z příchodu našich vojáků, z Hitlerovy velikosti a moci jeho slov, ze síly jeho osobnosti".

Na veřejnosti Hitler prohlašoval, že pouze koná to, co mu uložil osud. Jenže stejně jako Mussolini byl teď lačný dobývat.

Ve Španělsku to léto vypukla občanská válka a oba diktátoři v ní vycítili ideální příležitost vyzkoušet své zbraně. Mussolini do boje proti španělským komunistům a jejich spojencům odvelel tisíce vojáků, tanků, lodí a letounů. Hitler tam vyslal obávanou Legii Condor, která se nechvalně proslavila nemilosrdným bombardováním španělských měst.

* Dnes se Habeš nazývá Etiopie.

O několik měsíců později uzavřely Německo a Itálie spojenectví nazývané Osa. A Hitler už plánoval další dobyvačné tažení. Tentokrát si vzal na mušku svou rodnou zemi.

Vhodný okamžik se mu naskytl na jaře roku 1938. V pátek 11. března vzkázal do Vídně, že pokud Rakousko neodsouhlasí sjednocení s Německem, vtrhnou tam na druhý den ráno jeho vojáci.

Rakušané vyslali do Londýna naléhavou prosbu o britskou ochranu. Chamberlain je však odmítl, protože se bál, aby se v Evropě nerozhořela válka.

Rakušané tedy nedostali na výběr. Německé oddíly za rozbřesku překročily hranice, za nimiž je máváním nacistickými vlajkami a zdviženou pravicí vítaly zástupy lidí.

Několik hodin po vojácích přijel i Hitler ve voze doprovázeném ozbrojenými strážemi. Nejdřív se zastavil ve svém rodišti Braunau am Inn a za slavnostního odbíjení zvonů tam položil květiny na hrob rodičů.

Ve Vídni, kde kdysi na ubytovně maloval pohlednice, se rozhlédl z balkonu starého císařského paláce a zaposlouchal se do ovací obrovského davu, skandujícího: „*Ein Volk, ein Reich, ein Führer!*“*

Avšak tou dobou se už pilně činili jeho smrtonoši. Za první noc německé okupace bylo přes dvacet tisíc Rakušanů odvlečeno do koncentračních táborů.

Nacističtí výtržníci se mezitím dobývali do židovských domácností, kde řádili a kradli. Majitele — mladé i staré, muže, ženy i děti — vyhazovali na ulici. Venku je oloupili, zbili a za posměšků přihlížejícího davu je nutili drhnout vkleče chodníky.

Podle většiny Němců však jejich Vůdce vynikal nad ostatními — vzývali ho jako génia, jako boha. A Hitler sám sebe pokládal za neomylného.

O několik týdnů později oznámil svým generálům, že si vybral další cíl. Nadešel prý čas zničit Československo.

* „Jeden národ, jedna říše, jeden vůdce!“

Československo byl mladý stát v srdci Evropy, jenž si po první světové válce vydobyl nezávislost na rakouské monarchii.

Hned u západních hranic tam v oblasti nazývané Sudety žily tři miliony německy hovořících obyvatel. Mnozí z nich se toužili připojit k nacistické říši a dali tím Hitlerovi skvělou příležitost uskutečnit jeho záměr. Využije Sudety jako záminku k tomu, aby Čechům vyhlásil válku, a vymaže jejich zemi z mapy.

Sudetští Němci podněcovaní Hitlerovými agenty se začátkem září 1938 otevřeně vzbouřili. Na hranicích se ke vpádu do Československa šikovaly německé tanky. Válka se zdála být nevyhnutelná.

Jenže do věci se teď k Hitlerově nelibosti vložil britský ministerský předseda, jenž se zoufale snažil odvrátit katastrofu.

Neville Chamberlain, vyzbrojený svým nepostradatelným deštníkem, 15. září prvně v životě podnikl mezinárodní let. Vypravil se do Německa a po několika hodinách přistál v Mnichově, kolébce nacistické strany.

Odtud ho vezli do Hitlerova štábu v bavorských Alpách a cestou míjeli kolony transportních vozidel naložených vojáky. Když Chamberlain vystoupil z auta, Vůdce ho očekával na schodišti, podával mu na přivítanou ruku a za zády se mu rýsovalo panorama horských vrcholů.

V soukromí považoval Chamberlain Hitlera za „nejsprostšího mizeru“, jakého kdy potkal. Když mu ale nacistický vůdce tvrdil, že chce pouze spravedlnost pro sudetské Němce a nestojí o žádné další výboje, Chamberlain mu uvěřil.

Po návratu do Londýna ubezpečoval kolegy, že Hitler své sliby dodrží. Jako by ho vůbec nenapadlo, že mu Vůdce lže.

Napětí se mezitím stupňovalo. Množily se zprávy o ozbrojených potyčkách v Sudetech. Za hranicemi čekali Hitlerovi generálové na povel k útoku.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy Druhá světová válka**.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.